

Ablak

FÚZFASÍP (VI.)

A PESTI TÁVIRAT

BORDÁS GYŐZŐ

Idegesen járkált le-föl a szobájában Székely igazgató. A kicsöngetést várta, hogy megtudja, miért hívatják ilyen sürgősen Sauer Jakabot Pestre. És nem is akárhová, hanem – ő tisztelettudóan mindig csak így emlegette – a Nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumba. Eddig úgy tudta, a gimnáziumból csak ő van kapcsolatban velük, volt is ott nemegyszer, igaz, sosem egyedül, legutóbb is, amikor a főgimnáziummá avatásról született megállapodás, Voinich báró úr országgyűlési képviselő kíséretében. Ezt a Sauert meg személyesen hívatják. Vajon miért? – töprengett, de akárhogy forgatta is a dolgokat a fejében, semmi jóra nem gondolhatott. Bizonyára az almanach miatt. Nyilván följelentést tett Stern szerkesztő ellen, amiért írását kiszerveztette a könyvből. De lehet, hogy a gimnáziumot is belekeverte a dologba. Akkor viszont engem kellene először megkérdezniük. Csakis az almanach miatt – gondolta –, s ki tudja már, hanyadszor elevenedett föl benne a kép.

Karácsony előtt jelent meg a könyv. A kaszinó nagytermét már fenyőfa díszítette, a cikkcakkosra vágott színes kreppapír füzérek, amelyek behálózták a mennyezetet, már a szilveszteri multság kellékei voltak. A kaszinó szinte minden tagja ott volt, s vendégek is szép számban. Dugig volt a terem zsakettes emberekkel, és színes női ruhákkal, csak úgy fulladozott a sok püdertől, amit a nők sohasem spórolnak le magukról. Mindenki láthatta, hogy Weis úr, a cukorgyár igazgatója hidegen üdvözölte Balogh Jenőt, a kendergyár igazgatóját, a kaszinó elnökét, és néhány szót váltott Vécsei vízmérnökkel és Sauer Jakabbal, majd Kochán Alice úrnő társaságában vonult be a terembe. Stein volt a szónok, aki erre az alkalomra frakkot varratott magának, mint kitudódott, nem itteni, hanem zombori szabóval. Nyilván tükör előtt gyakorolhatta a frakk villás farkának oldalra hajtását, mert mielőtt helyet foglalt a terem közepén dobogóra állított asztalnál, olyan mozdulattal tette, mint a főispán szokta, aki, hála Istennek, most nem volt

jelen, csak üdvözlő táviratot küldött, amelyet Wagner György községi jegyző olvasott föl személyesen.

Ronda idő volt, kint fújt kegyetlenül, a kora esti ólmos eső ráfagyott az útra. Mint mesélik, Weis úr fiákerének egyik lova a kendergyári kishídnál megcsúszott és térdre esett, a parádés kocsis pedig azt hitte, eltört a ló lába. Gondolkozott, kifogja-e vagy sem, de hogy nézett volna ki, ha a cukorgyár igazgatóját csak egy lóval vontatják be bemutatkozó látogatására, mert hivatalos ünnepségen most jelent meg először. A gyár beindítása és az első kampány annyira lekötötte idejét, hogy szórakozásra még nemigen gondolhatott. Weis állítólag nagyon dühös lett a díszes libériájú kocsisra, s miután maga is meggyőződött, hogy a lovat sikerült lábra állítani, megparancsolta, nem fogja ki, hanem lépésben hajtson. Hogy figyelmetlensége miatt-e, mert az igazgató úgy tartotta, hogy a ló csak akkor csúszik el, ha a kocsis nem eléggé óvatos, vagy mert azt merészelte ajánlani, hogy a kendergyáriaktól kölcsönkér egyet, nem tudni, mindenesetre másnap fölmondást kapott.

Stein a rossz időt nem látta vészjósló jelnek. Az almanach készítése jól ment, sőt Balogh úr már a nyomdai számlát is kiegyenlítette. Pedig tudhatta volna, hogy a kifogásokat errefelé az emberek nem mondják egymás szemébe, hanem suttozva, irodában meg kocsmai asztalok mellett. Székely igazgató számára Stein kollégája – így utólag – olyanak tűnt, mint a föl-szarvazott férj, aki utoljára szerez tudomást a dolgokról. Mozdulatai határozottak voltak, mosolya nyugodt. Az üdvözlő szavak és a távirat elhangzása után magabiztosan ment ki a szónoki emelvényhez. Az alkalomhoz illően kimért volt, s mielőtt eleget tett volna a szerkesztői megbízatásából eredő feladatának, hogy bemutassa a könyvet, előbb elégedetten végigtekintett a díszes társaságon, majd kézbe vette az előre odakészített egyetlen példányt – a többi becsomagolva állt Balogh elnök asztala mellett –, s úgy emelte föl, mint papok a misekönyvet: „Íme a könyv!” – mondta, majd hatásszünetet tartva elkezdte:

– *A Magyar Városok Országos Kongresszusa ez évben jutott el ahhoz a gondolathoz, hogy a magyar városok – itt a jelzőn már határozott hangsúly volt, ami Székely igazgató úrnak nagyon tetszett, Sauer viszont nem tudott másra gondolni, mint hogy minek ezt hangoztatni, amikor a lakosság kétharmada német – népességi állapotát, közgazdasági, közigazgatási viszonyait feltüntető évkönyvet adjon ki, és ezzel irányító eszközül szolgáljon a városfejlesztés útján. A feltárt és ismeretlen adatok ezrei most arra várnak, hogy a községekre is terjesszék ki ezt a programot, hiszen a nemzet gazdasági és értelmi súlyának igen nagy része érvényesül bennük.* (Boros György nyomdász ráismert a szövegre. Egy héttel azelőtt, nem bízva az inasokra, saját kezűleg szedte, nehogy véletlenül is hiba csússzék bele.) *Némelyik,*

kulturális, ipari, gazdasági fejlettségének fokát tekintve, jóval elébe vágott történelmi múlttal, gazdag tradíciókkal bíró városoknak is, anélkül hogy életerős, egészséges fejlődésének megvilágítására csak gondolt volna valaki. Pedig nemzeti szempontból jól felfogott és átértendő kötelesség figyelni és figyelmeztetni azon újabb alakulásoknak az eredményeire, melyeket a magyar községi élet felmutat: új munkásságnak, új mezői kapcsolódnak így a magyar kultúra területeibe, és ez a területváltozás természetesen új célok, feladatok kialakulásával jár...

Ekkor köhintett Weis igazgató, nem is köhintés volt az, hanem torokköszörülés, amit az első percek mély csöndjében mindenki jól hallott. A szónok is, de azonkívül, hogy a fene egyen meg, másra nem gondolhatott, hiszen mondandójának még a harmadánál sem tartott. Arcába némi vér szorult, de nem annyi, hogy ez feltűnő lett volna. Mielőtt azonban tovább mondta volna fejből betanult szövegét, ő is megköszöri a torkát, ami olyannak tűnt, mint mikor puskaövére puskaövéssel válaszolnak.

– ... Szóval – folytatta –, *arra helyi viszonyok ismerete után nem lehet gondolni, hogy mindent egybefoglaló rendszeres monográfiát vagy statisztikai évkönyvet adjunk: számolni kellett az adatgyűjtés leküzdhetetlen nehézségeivel...*

– Meg a szerkesztő rosszindulatával – szólt oda Vécsei mérnök a tőle két székkal odébb ülő Sauer Jakabnak, úgy, hogy ezt a körülöttük ülők is hallják. Sauer erre csak bólintott, de az elhangzott félmondat elegendő volt, hogy – legalábbis a teremnek ebben a részében – a figyelem rájuk terelődjön.

– ... *Ennek a könyvnek* – folytatta Stern kissé följebb emelve hangját – *minden cikke azt a célt szolgálja, hogy városunk fejlődőképességéről, életerejéről tegyen tanúságot...*

– És hogy elhallgassa a valós eredményeket! – vetette közbe Vécsei, most már oly hangosan, hogy ezután mindenki feléje fordult, mire Balogh mérnök kénytelen volt megvető pillantása mellé kezével csitító mozdulatot is tenni, Stern pedig eltérni az előre betanult szövegtől:

– ... *Lehet, hogy ezzel nem mindenki ért egyet, de mi mindent megtettünk, hogy eddigi ismereteinket teljes egészében közreadjuk, de – s ebben a pillanatban elvesztette gondolatának további fonálát – arra a helyi viszonyok ismerete után nem lehet gondolni, hogy mindent egybefoglaló rendszeres monográfiát vagy statisztikai évkönyvet adjunk...*

– Tanár úr, visszaugrott a gramafonjának a tűje – szólt most oda az első sorból Kochán Alice úrnő, mire Wagner jegyző a nyugalomra intés jeléül diszkrétan megfogta a kezét. Stern most már nagyon ideges lett:

– *Egyesek, úgy látom, nemkívánatos mederbe kívánják terelni e párját ritkító eseményt, de én erre is csak azt mondhatom: vannak területek, ame-*

lyek a könyvben nem kaptak kellő nyomatékot, de mi arra törekedtünk, hogy új ismereteket tegyünk honossá, s az ismertektől, mint amilyenek a Vízügyi Társaságé, vagy vidékünk természeti ismeretei, már csak terjedelmi okokból is eltekintsünk...

Balogh Jenő, aki jól ismerte Vécseit, most már érezte: ebből botrány lesz. Még tett volna egy kísérletet, hogy fölállva nyugalomra intse az elégedetlenkedőket, de elkésett. Vécsei ugyanis fölpattant a székéről, és hangosan kikérte a maga és a Társaság nevében Stern nyilatkozatát.

– Stern tanár úr nem szakember, tehát nem illetékes szakmai kérdések eldöntésében! – kiabálta. – Ajánlom magamat! – tette még hozzá, majd kicemeregve a sor közepéről feleségével együtt elhagyta a termet.

– Nyugalom, nyugalom! – kiáltott most már Balogh Jenő is az erősen morajló tömegre, de késő volt a figyelmeztetés is, mert most már ki-ki a saját szomszédjával kezdett vitatkozni, mint futballmeccsen szoktak a félidőben. Bár csak kevesen tudhatták, mi van, s mi nincs a könyvben, most már mindenkinek volt véleménye. A lelkesek, akik rendre helyet kaptak benne felekezetük bemutatására és templomuk történetének megírására Vécsei minősíthetetlen magatartásáról vitatkoztak olyan egyetértésben, mint soha eddig, az iskolaigazgatók is Stern kollégájuk pártjára álltak, de Weis tudni vélte, hogy a cukorgyárról egy szó sem esik a könyvben, Szentgyörgyi, a csatornatörténet kihagyása miatt egyenesen a könyv betiltását követelte főnhangon, még a Togóból hazaérkezett Schmidt testvéreknek is volt kifogásolnivalójuk, pedig ők több teret kaptak, mint Kochán Alice, akinek csak jótékonyági tevékenysége örököltetett meg. Maléter Károly, a fiatal író pedig ugyancsak tudni vélte, hogy a művészeknek egy sort sem szenteltek, pedig legalább Pichler József megérdemelte volna nemcsak az említést, hanem a méltatást is, mert Pesten ma is a legelőkelőbb helyen láthatók a képei.

Miután a nagy zűrzavarban Weis úrék, Kochán Alice és lánya is tüntetőleg kivonultak a teremből, Balogh Jenő jobbnak látta berekeszteni az ünepséget.

A könyv az utolsó darabig elkelt.

Weis bérelte föl Vécseit, hogy botrányt csináljon, gondolta ekkor Székely igazgató, megbánva, hogy a gimnázium nevében elvállalta ezt a megbízatást, s hogy éppen Sternt nevezte ki a szerkesztőnek. Nem kis szégyénérzettel kért bocsánatot Wagner jegyzőtől, azonnal arra is figyelmeztetve őt, hogy tapintatos beszámolót írjon majd erről az eseményről a főispán úrnak, mert ugyebár mégiscsak a gimnázium tekintélyéről van szó.

Az almanachot a kendergyár pénzelte, s most úgy érezte, cukros vízbe áztatott kóccal kellene összekötni a kendergyáriakat meg a cukorgyáriakat ezekkel a vízügyesekkel együtt, s úgy hajítani őket a csatornába. Balogh

Jenő irányított a háttérből, még ha a könyv utolsó oldalain a reklámok a Lőnyi-féle olajgyárat meg a „földművelő” benzines öngyújtókat készítő gyufagyárat hirdették is. Hogy mindebben Sauer keze is benne van, Székely Sándor előtt nem volt kétséges.

A botrány nem maradhatott titokban, cikkezett róla nemcsak a helyi sajtó, hanem a zombori, szabadkai meg az újvidéki újságok is, s mint minden rossz hír, ez is följutott egészen Pestig, ahonnan ez a távirat érkezett.

– Már alig várom, kolléga úr – fogadta Székely igazgató a szertárból nagysokára megérkező Sautert. – Nézze, távirat, az ön nevére, ide, a gimnáziumba... a Nagyméltóságú Vallás...

– Látom, igazgató úr, de mi ebben a különös?

– Hát, hogy magát, személyesen... kéretik. Nem tudja mi ügyben? Csak nem az almanach miatt?

A természettanár nem sietett a lehetséges válaszokkal, mert való igaz, hogy ő sem tudta, minek köszönheti a megtiszteltetést. A disszertációra gondolt elsősorban, de valószerűtlennek tartotta, hogy ilyen gyorsan válaszoljanak rá, hiszen két hete sincs, hogy elküldte, meg az jutott eszébe, hogy megkaphatták a zombori Történelmi Társaság jelentését a múlt év júniusában itt folytatott ásatásokról. De nem tartotta kizártnak, hogy az almanach valóban nagyobb port vert fel Pesten is, mint gondolná. Hogy örült a táviratnak, az biztos.

– Nem tudom, igazgató úr, mi célból hívatnak. De azt ön is tudja, az almanachhoz nem sok közöm volt.

– De a botrányhoz igen – vágott vissza az igazgató, maga is ott hangoskodott a cukorgyáriakkal. Mondja, nem küldött jelentést Pestre?

– Megnyugtathatom, nem. Nyilván más ügyben hívatnak. Számomra a legvalószínűbbnek az tűnik, hogy a nyári ásatások eredményei érdeklik őket.

– Az avar gyűrű miatt? – lepődött meg az igazgató, de ebben a meglepetésben már a mély megkönnyebbülés jelei is megmutatkoztak.

Szóval az ásatások miatt? – kérdezett rá ismételten, mintegy ellenőrizve, jól hallotta-e. Mert akkor az egészen más. Az a mi tanintézményünk érdeme, azt mi csináltuk.

– Az almanachot is – vágott vissza Sauer.

Erre a megállapításra, ha kérdő mondatként fogalmazta volna meg, nem kapott volna választ.

– Lehetséges, hogy azok a csontvázak, a fibulák és karperecek érdekelnék őket? – töprengett fönnhangon az igazgató.

– Találtunk ott fegyvert meg bögréket. A gyűrű keleti felén meg római érméket is, Constantinus-féléket.

– Ezekről a zomboriak is azt mondták, hogy százával akad ezen a vidéken.

- De jelentésünket, úgy tudom, továbbították.
- Tudja, mit, kolléga, hívja föl őket azonnal, itt a telefon, jelentse be a beszélgetést. Elvégre föl kell készülnie.
- Köszönöm, majd fönt megtudom, miért hívtak.
- Mindenesetre a jegyző úrral elintéztetem, hogy utazását a város fizesse. Ha mégis fölmenne, mert a múltkor nekem azt mondta, a felesége miatt nem utazhat.
- Majd beszélek Kovács doktor úrral, remélem, vállalja, hogy felügyeljen az egészségére.

Pichlernél szállt meg Pesten. A Budafoki úton egy emeletes ház kétszobás manzárdjában. Délután érkezett, Pichler felesége egy egész bőrrönd disznótorost küldött az urának, merthogy otthon éppen vágás után voltak. A festő gyorsan beszervezte baráti vacsorára, de a meghívás, szokás szerint, nem ebbe a műteremlakásba szólt, hanem Pichler unokabátyjához, Tóni bácsihoz, ehhez a Bácskából elszármazott műkereskedőhöz, a Törökvész úton levő házába. Schveng Antal amolyan medvetermetű, hatalmas ember volt, akinek orrát már pirosra festette a bor. De ez az orr megérezte, miből lehet üzletet csinálni. Képekkel és szobrokkal kereskedett, lakása is inkább raktári raktárra hasonlított.

Sauer csak azt tapasztalta, éhes a társaság, mert úgy faltak, hogy a házigazda nem győzte szelni a kenyeret.

– Csak ez az ovális tálca maradt ebből a szép bácskai csendéletből – magyarázta valami Baranyi nevű újvidéki szobrász.

– Ez is csendélet, csak hurkabélcsendélet, mostmár – kedélyeskedett Pichler.

– Amíg lesz Bács-Bodrog, nem halunk éhen – mondta a vörös hajú, valami Sándor névre hallgató festő, akit Sauer azért jegyzett meg, mert már évek óta az ő szülővárosában, Nagybányán dolgozott. Elő is kerültek a hazai dolgok, de meséjével Sauer nem tudott a középpontba kerülni, kit érdekelt az ő gyerekkora. Valami kiáltványról beszélgettek, amelyet majd az új Művészház avatóján tesznek közzé, amelyben benne lesz, hogy „az új művészet feladata szétbontani a képtelen hazugságok gubancát”, „eloszlatni az agyvelőből a butaság aljas mérgezőgázeit meg a hamis erkölcsi érzék kancsalágát”.

Ezek a különösnek ható félmondatok szinte kopogtak az agyában, amikor késő éjjel, nehéz gyomorral és kővájgó fejjel sétáltak hazafelé, s mellettük a Krisztina körúton fagyott szikrákat vetettek a csörömpölő villamosok. Pichler ugyancsak mámoros fejjel arról beszélt neki, hogy a művész sohasem állhat a hatalom oldalán, legfeljebb fordítva: a hatalom lopakodhat a művész magánya mögé, a világ haladásának ritka, szeszélyes pillanataiban.

Ha eddig volt is némi kételye afelől, hogy jól cselekedett-e, amikor az almanach ügyében Vécseiék oldalára állt, most egyszerre megszilárdulva látta cselekedetének helyességét. El is mesélte Pichlernek a történetet, még azt is, hogy Maléter őt is szóba hozta, mire Pichler átkarolta, és boros arcával megcsókolta. – Ott nálunk is – mondta – minden csak a napi propagandául szolgál. Ezért nem lehet ott élni. Hát még művészetet csinálni.

Micsoda egyenes beszéd ez! Meg az is, amit Tóni bácsi így fogalmazott: „Művészek vagytok, a lélek táplálása van rátok bízva, a szellem formálása a dolgotok.” Ha ezt elolvassa valahol leírva, egy rakás közhelynek veszi, de ott, abban a tenni akarástól dagadó társaságban minden szó hitelesnek, erőteljesnek hatott, mint egy tragédia zárójelenetében.

A műtermi priccsen ágyazott meg neki Pichler, ő maga meg átment a másik szobába. Hogy a kemény ágy, a gazdag vacsora, avagy éppenséggel a műterem furcsa hangulata és terpentinillata volt az oka, maga sem tudta eldönteni, de álom nem jött a szemére. A másnapi látogatással még nem sokat törődött, azzal sem különösebben, hogy Vécsei ajánlatára fölmegy a Központi Vízművekhez is. Inkább játszadozott azzal a gondolattal, hogy mi lenne, ha a sarokban levő spanyolfal mögül előbújna egy azok közül a vézna nők közül, akiket Pichler ide, épp erre a priccse fektet, hogy előbb megfesse őket, s azután nagyokat kamatyoljon velük. Nem is lepődött meg, hogy ilyen gondolatai támadtak, hiszen a felesége a jövő hónapban szül, s Kovács doktor szigorú ajánlatára már két hónapja betartották az érintkezési tilalmat. Csak az volt számára furcsa, hogy férfitársaik mind határozottabb ébredésében éppen Kochán Alice lánya, Flóra tűnt föl előtte, mintha őt kívánta volna leginkább ide maga mellé, méghozzá úgy, ahogyan legutóbb ott a kaszinóban látta anyja mellett: haját gömbkontyba tupírozva, hosszú, sárga ruhában, mell alatt elvágva, hogy megmutassa a test formáit. A ruha dereka elöl laza esésű volt, csípőjét fűző szorította össze, uszályos volt, s elöl is a földet söpörte. A lány sántított, ezért kellett a ruhán ezek a szabászati hadműveletek. De ez a tény egy csepp sem zavarta Sauert, úgy érezte, éppen ezért oly titokzatos mindig a lány arca az érdekes japános frizura alatt. A lámpa nem világított, de ő akkor is csak lehunytt szemmel tudta maga elé varázsolni a lányt. Nőre vágyott, s azon is eltöprengett, elmondja-e ezt holnap Pichlernek.

Elég hosszasan eljátszadozott ezekkel a gondolatokkal, s miután csitulni érezte bujaságát, friss levegővel akarta teljesen szertefoszlantni a testét bizsergető érzéseket. Fölkattintotta a lámpát. Kinyitotta az ablakot, és mélyeket szippantott a szokatlanul csípős, de tiszta budai levegőből, amely gyorsan behatolt a pizsama alá is. Így hát nem sokat időzött az ablaknál.

Visszafeküdt, de most nem oltotta el a villanyt, és a padlón heverő lapokat kezdte nézegetni, abban a reményben, hogy az olvasás álmot hoz sze-

mére. Művészeti folyóiratok voltak többnyire, kellő álomporral, gondolta. A Művészház Kultúra című, múlt évi februári számában egy levelet is talált, nyilván könyvjelzőt helyettesített, mert azon az oldalon piros ceruzával négy sor aláhúzva: *Pichler József képei mind kiváló kompozíciók, nap-sütéses, színes jelenségek. Akttanulmányai, táncosnője igen szép megjelenítésű képek.* Az írás alatt csak iniciálék, ezért nem tudta, ki írta, de a cím mindent megmagyarázott: VI–IK CSOPORTOS KIÁLLÍTÁS A MŰVÉSZHÁZBAN. Büszkeség töltötte el, hogy az ő ismerőséről (szívesebben gondolta volna barátjának, de ezt nem érezhette így) ilyen szépen írnak, hát még mikor fölfedezte, hogy e számban három képének a reprodukciója is benne van. A Szüret a Bácskában meg a Falusi utca nagyon ismerős volt számára, mintha már mindkettőt látta volna otthoni műtermében, lehet, hogy éppen ezek is benne voltak abban a nagy csomagban, amelyet a múltkor együtt hoztak föl, de a folyóirat utolsó oldalán talált képnek már a címe is nagyon furcsa volt: Az igazság tűz, mely világít és éget. Ennél időzött el legtöbbit. A kép alsó felében kígyó tekereg vonagló, meztelen női testeken, fönt pedig a felhőkől felemelt karú, ugyancsak pucér nő, mintegy felkínálja magát az életnek. Mögötte csillogó napkorong. Micsoda különös kép – gondolta. Ezek a nők mintha valami furcsa táncot járnának, s az egésznek mágikus ereje van. A kép alsó fele szokatlanul emlékeztette valamire. Fára? Hát, igen, a téli kopár fűzfákra, a nők kissé mesterkélt vonaglásában pedig e fák göcsörtjeire ismert, a nyitott szájak meg a nagy szemüregek pedig a fák korhadt lyukakká formált üregeire. Amikor a képre először ránézett, ellenérzést és értelmetlenséget váltott ki belőle, de most, hogy a tájat vélte fölfedezni benne, a buja vegetációt, amelynek kusza indái dzsungelszerűen befonják a vászon egész felületét... Megérezte a kép irracionális közegét: nem egyszerű aktokat látott, sőt csak tájképet sem, hanem mágikus, szürrealista tartalmakat. Nem erről a képről mondta neki az este Baranyi, hogy jó a páholyi képed? Emlékezetében kutatva mintha még azt is hallani vélte volna, hogy jó volt a belépőd. Páholytag volna ez a Pichler. Jó lenne tudni. De úgysem árulja el.

Hallott ő ugyan már a páholyról egyetemista korában, valami Humanitas Társaságról például, amelybe csak a külföldön beavatottak tömörülhetnek, s tudott arról is, hogy ez valami filantróp társaság, amelynek célja a közerkölcsiség és a művészet szeretetének a terjesztése, de többet, mint a beavatatlanok általában, nem. Szóval ez az az ember, aki ott hortyog a másik szobában? – csodálkozott, s hirtelen le is mondott az imént még határozott tervéről, hogy másnap előrukkol férfigondjaival.

Összecsuksa az újságot, visszahelyezte a levelet, és a padlóra tette. A levélborító hátsó oldaláról csak a feladó monogramja látszott ki: K. A. Női írás – állapította meg. Ismét fölvette az újságot, kivette belőle a levelet, a

bélyegzőről látta, otthonról érkezett. A levélpapírt már olyan mozdulattal húzta ki a borítékból, mintha csenne valamit. Óvatosan hajtotta szét. A lap mindkét oldala tele volt írva szép, kanyargós, de szokatlanul apró betűkkel. A szomszéd szobából továbbra is csak távoli horkolás hallatszott. Olvasni kezdte:

Édes, drága, egyetlen Barátom!

Köszönöm becses fényképeit, megvallom, azon, ahol a háttér is szép, tet-szetős, érdekes, még magamat is odaképezem. Igazán kedves, s számomra értékes, mint egy nagyon is boldog öntudatomhoz nőtt kincs! A nagyított képen, megvallom, az amatőrszerű jelleg egészen világos, ismerem az ilyen fényképészeti remekműveket, én is voltam néhányszor így lekapva, ezek a képek persze úgy néztek ki, mint egy cigányasszonyról készültek, csak a pi-pa hiányzott még a számból, és aztán a kártya a tarisznyával, és senki se vonta volna kétségbe, hogy cigány Panna vagyok.

Őn, Édes (hogy is nevezzem, hogy át ne lépjem azon határt, melyet a ba-rátság és a szívbeli rokonérzelem megkülönböztetéseként lehet venni), én valahányszor Önre gondolok, az Ön festményeit veszem elő, s ilyenkor úgy érzem, itt van velem. Legközelebb ha megfest, azt csakis úgy engedem meg, ha magát is idefesti mellém. Ha örülök, lássam, kinek örülök, ha meg dorgálom, tudjam, kit kellene megfojtanom.

Édes Barátom! Egész nap azon törtem a fejemet, hogy miért nem vagyok milliomos, miért kell nekem bevárnom az éjjelt (most is fél egy van), hogy ezen szabad időben Önnel, Magával, Pajtásommal cseveghessek, ahelyett hogy ott lennék Magánál, itt meg maguktól mennének a dolgok. Mert vála-szolni akartam azonnal édes és drága soraira. De vártam, mert azt akar-tam, hogy Maga is várjon az én soraimra, mert maga egy gyilkos! Önmaga gyilkosa, ha olyasmire gondol, amiről ír. Ezt viszont most engedje át ne-kem. Én majd először megölöm, szép lassan, kínozzom sokáig. Így ni. Mit kérdez tőlem? Mit tartanék hibának magában? Nos, én mindent és semmit sem tartok hibának, ha bármit cselekszik, az a Maga dolga, kedves Bará-tom, Önben is megnyilatkozik néha az „az ember”, nem az átlag, hanem az emberi gyarlóság. Nos, jól kínozzom? A tör szúr már?

Őn egyenesen nekem ront kérdések ezrével, melyek érzékeny oldalam masszírozzák. Egyenesen támad, de nem ijedek ám én meg, mert nekem pajzsom van, vértem van, amivel védem magam. Engem ugyan meg nem szúr, édes gyilkos, mert én sérthetetlen páncélban vagyok!!! Az én páncélom éppen az, amit Ön rám öltött azzal, hogy olyan kérdéseket tett föl, aminők-re saját maga is megfelelt.

Édes Mester, Ön, mint saját autentikus szervezettel bíró emberi egyéni-ség, ezen a világon saját belátása szerint élhet a nagyvilág erkölcs-kordon-jait Önre nem fogja szabni, mert a „férfi”, sajnos, férfi és becsületes ember

marad, ha 20 kedvese is van. De egy nőről mindjárt azt mondják „gyengeség”, ha csak egy „becsületes” férfinak lett a becstelen kedvese! (Ez is egy tördőfés – érti?)

Édes, jó Barátom (itt félreteszem a tört), Ön azt írja, bennem többféle nemesérc forr. Hát több, mint amennyiről Ön tud. Mivel sokáig vártam le-velére, én már lemondtam arról, édes Barátom, hogy szeretni lehet. Csak azt láttam, hogy nő vagyok, sohasem érvényesülök, bárminő nemes és bárminő szerény, erényes és jó legyek. De a férfiak, tudja, drága Barátom, olyanok mind, ma még bókolnak (ezt már kaptam eleget), holnap aztán szerelmet is vallanak, azután a kisujját kéri, és azután hopp, büszkék, hogy a hálóba tévedt bogarat megfogták. Letörölnék a pillangó himporát, kiszívják a vérét, beillatoznák magukat szirmaival – és aztán kell a fenének! Ezért nem sétálok én be ilyen hálóba. Méltóztatik engem érteni? Önök férfiak, drága Barátom, Önök úgy játszanak a nő szívével, annyi fortélyal, hogy igazán edzett, de főképpen hidegvérű nőknek kell lennünk, hogy ne repüljünk mézes csalétekeikre. Mert odavezet csáb szavaik kihívása. (Édes Mester, nem int még le, hallgatja még ocsmány nézeteimet a férfiakról? Ön kérdezni volt szíves, hát én most válaszolok. Ön akarta, hogy bokszoljunk!)

Én emlékezetem óta mindig ideális formában megnyilatkozó szerelmet éreztem szívemben. De mindig csak egy idáalom volt valóban, ha talán több tetsző egyéniség is imponált. Az igazság az, kedves Mester, hogy egyet se szerettem igazán, és az onnan ered, hogy mind éretlen tascók voltak. Mikor 7 éves voltam, tetszett egy 14 éves fiú, később, mikor 10 éves lettem, tetszett egy 23 éves (azt hiszem, annyi éves volt), azután egy csúnya vörös 6-os gimnazista, kinek nagyon nemes szíve volt, azután egy 8-os tetszett, persze ezek közül egy sem udvarolt komolyan nekem, de azért akráemelyiket veszem sorba, mind szerettem őket félig-meddig.

Nos, Barátom, nekem akkor kezdtek udvarolni, amikor 18 éves lettem, és azóta is. Megutáltam a férfiakat udvarlóimon és boldogult férjemen keresztül.

Megmaradtam tisztességesnek, egyenesnek, lányom anyjának: ha kell, Önnek elmondom: igenis unicum vagyok, az Ön becses felfogása ellenére is. Bár magam is csodálom, hogy nem repültem még egy fennen említett lép-vezzőre rá, amit elég ügyesen próbáltak már számtalanszor kitalálni.

Tehát, édes Mester, eddig tart a tördőfések sorozata, most már meghalt, ugye? Most már tudja, honnan meritettem mindazt, amit kérdezett, most már azt is tudja, hogy a pesszimizmus is nagyon erős tulajdonom.

Édes Mester, most, miután föltrancsiroztam, elmondom: Önnek felette sok szép tulajdonsága van, ami engem elragadtat, de én nem hagyom magam túlságosan elragadtatni.

Nem kételkedem én semmiben sem, de Édes Mester, ha mi jó barátok akarunk maradni, felesleges a sok beszéd, lehetünk bizalmasak is egymáshoz anélkül, hogy érdekeinknek valami közös medret keressünk. Én az Ön irányában valami naiv szeretetet érzek, egy nemét a leggyengédebb szeretetnek, amelyet velem így senki nem éreztetett, mert érzem, az Ön művészi, fennkölt volta velem egyenrangú, rokon lélek lakik Önben, amely veszedelmesen közeledik ahhoz a ponthoz, hogy forró, szenvedélyes szerelemmé fajuljon, tüzet kiabáljon. De ne higgye, hogy én olyan lobbánékony anyag vagyok!

Drága Barátom, hogy miért kívánok én életemnek delején is szép maradni? Egyszerű ez, édes Barátom. Mert ugyebár amíg Önnek valami kedves tárgya el nem kopik, el nem szakad, össze nem törik, addig becses, mihelyt elveszíti értékét, hasznavehetőségét, mindjárt antikváriusi tömlöcbe kerül, és így beszélnek róla: volt!

Tudja, valamivel idősebb vagyok Önnél, de az Ön bölcsességét tisztetem, becsülöm. A művészetét is! Ezért a lányommal együtt lelkesen várjuk érkezését. Ha megírja, mikor jön, csukott kocsi küldetek Önért. A gyors megfog állni a kishegyesi állomáson, s Ön leszáll...

Édes Mesterem! Én azért Önt nagyon szeretem, bár tudom, maga is egy a sok férfi közül. Azt is tudom, hogy nincs rossz gondolata irántam, de kérem, ne is tápláljon egyet sem. Szívem, érzem, teli sok szeretettel-szerelemmel, de hol a Messiás, ki felszabadítja a bűntelent, s tegye bűnössé, úgy, mint, minden ember fiát, ki por és hamuból vagyon, és nem csupán lélekből. Írjon, és szeressen továbbra is, szerető barátnője:

Alice

Vélicity puszta, 1912. XI. 23-án

Sauer mindent visszarakott, ahogyan volt.

Úgy érezte, Pichler épp abban a pillanatban rázta ki az ágyból, amikor elaludt.

(Folytatjuk)